

Рӯзи байналмилалии забони модарӣ. Забони тоҷикӣ яке аз қадимтарин забонҳои зиндаи ҷомеаи ориёӣ дар ҷаҳон аст.

Ношир: Ҳайати тадорукот Санаи интишор: 21 Феврал, 2022 - 15:37
ДУШАНБЕ, 21.02.2021 /АМИТ «Ховар»/.

Ҳамасола 21 феврал мувофиқи қарори иҷлосияи 30-юми Конференсияи генералии ЮНЕСКО дар тамоми дунё Рӯзи байналмилалии забони модарӣ ҷашн гирифта мешавад. Дар шароити ҷаҳонишавӣ, ки фарҳангҳо ба ҳам омехтаанд, шинохти ин фарҳангҳо, доништани осори фарҳангу тамаддуни ин халқҳо ва забони онҳо бисёр муҳим аст. Дар робита ба ин Раиси Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, доктори илмҳои филологӣ, профессор Олимҷон МУҲАММАДҶОНЗОДА ба хабарнигори АМИТ «Ховар» чунин ибрози андеша намуд:

Забон ва адабиёти тоҷикӣ дар байни забонҳои зиндаи ҷаҳон яке аз бойтарин ва ғанитарин ба шумор меравад. Ҳамин аст, ки донишмандон ва муҳаққиқони хориҷӣ адабиёти тоҷикиро яке аз бузургтарин адабиёти башарият номидаанд.

Забони тоҷикӣ яке аз қадимтарин забонҳои зиндаи ҷомеаи ориёӣ дар ҷаҳон аст. Таърихи ин забон ҳадди ақалл аз ҳазорсолаи пеш аз милод сарчашма мегирад ва аввалин навиштаҷоте, ки бо забони тоҷикии бостон ба даст омадаанд, ба асри VI пеш аз милод рост меоянд.

Аз он вақт инҷониб забони тоҷикӣ ҳамчун меросбари забони порсии қадим ва фарҳанги ориёӣ ҳамеша ҳаракати динамикии худро идома дода, аз рӯйдодҳои мухталиф бехатар мегузарад.

Забони тоҷикӣ яке аз камтарин ва нодиртарин забонҳои ҷомеаи ҷаҳонист, ки дар тӯли беш аз ҳазор сол дар ҳоли рушду инкишоф ва таҳаввулу тағйирот аст. Ин аст, ки масалан, имрӯз, ҳазору сад сол пас аз вафоти Рӯдакӣ аксари мардуми тоҷикзабону форсидон метавонанд ашъори ӯро хонанд ва дарк кунанд.

Аммо, дар ин маврид аксари забонхоеро медонем, ки ба дараҷае ба тағйирот ва таҳаввулот дучор шудаанд, ки ба ҷуз аз мутахассисон, дигар ғояндагон ва ё меросбарони онҳо матнҳои қадимиро хонда ва дарк карда наметавонанд ва ё соҳибзабонони он матнҳои дусад ва сад соли пешин иншошудаи адабиёташонро тавассути тарҷума мехонанд ва ё умуман намефаҳманд.

Боиғарии адабиёти дари тоҷикӣ аз ҷиҳати миқдор ҳам хеле назаррас ва маълум аст, ба монанди «Шоҳнома»-и Фирдавсӣ шаст ҳазор байт, шумораи умумии ашъори Аттот беш аз сад ҳазор байт, «Маснавии маънавӣ» ва лирикаи Ҷалолуддини Балхӣ беш аз шаст ҳазор байтро ташкил медиҳанд.

Ин ҳаҷми бузурги адабиёт ба шоирони муосир низ дахл дорад ва доништани он кофист, ки аз ҳазор шоире, ки номҳо ва нишонаҳояшон дар давраи Сафавӣ боқӣ мондааст, танҳо девони Соибӣ Табрзӣ беш аз сад бист ҳазор байт дорад. Бойиғарии забон ва адабиёти тоҷикӣ аз ҷиҳати сифат низ хеле назаррас аст. Имрӯзҳо осори Фирдавсӣ, Ҳайём, Саъдӣ, Балхӣ ва Ҳофиз шуҳрати ҷаҳонӣ доранд ва ба адабиёти бисёр кишварҳо таъсир расонидаанд.

Бисёре аз мафҳумҳо дар мероси гаронбаҳои забон ва адабиёти дари тоҷикӣ имрӯз ҳамчун принципҳо ва арзишҳои пазируфтаи инсонӣ ба ҳисоб мераванд, аз ҷумла Ҷалолуддини Балхӣ дар «Маснавии маънавӣ» инсониятро ба таҳаммулпазирӣ, сулҳ, муҳаббат ва дӯстӣ даъват менамояд. Ва ё Саъдӣ дар асарҳои худ тавачҷуҳи бештар ба ахлоқ ва арзишҳои маънавӣ дорад ва новобаста аз мансубият ба қадом қавму миллат, наҷод ва ранг, инсонҳоро узвҳои як пайкар мешуморад. «Маснавии маънавӣ»-и Ҷалолуддини Балхӣ, ки онро «бузургтарин ҳамосаи маънавии башарият» унвон мекунад, дар ҷаҳон маъруфу машҳур аст.

Рӯзи байналмилалии забони модарӣ. Забони тоҷикӣ яке аз қадимтарин забонҳои

Интишори сомонаи «Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон» (<https://kumitaizabon.tj>)

Таъсири амиқи ирфонӣ ва ахлоқии ин асари гаронбаҳо инсонияти моддии имрӯзаро ба муҳаббат ва арзишҳои аслии инсонӣ даъват мекунад ва он солҳои тӯлонӣ яке аз пурфурӯштарин китобҳо дар ИМА ба шумор меравад.

Зиёда аз ин, осори Балхиро ҷаҳон торафт бештар истиқбол мекунад. Тавре олими маъруфи англис Рейнолд Николсон навиштааст, «мардуми Фарб тадриҷан бо қудрату тавоноии нобиғаи Машрикзамин ошноӣ пайдо мекунанд ва ӯ метавонад манбаи илҳом ва шодмонӣ бошад, ки дар адабиёт ягон шоире дар ҷаҳон дар ин маврид аз ӯ пеш гузашта натавонистааст».

Ба андешаи муҳаққиқон, осори Умари Хайём пас аз асарҳои Александр Пушкин дар Русия серхонандатарин китоб ба шумор меравад.

Президенти Федератсияи Русия Владимир Путин дар ин маврид ба чанд нуктаи ҷолиб ишора карда мегӯяд, ки «ман Хайёмро ҳар саҳар пеш аз оғози рӯзи корӣ меҳонам ва ба мансабдорон ва роҳбарони масъул маслиҳат медиҳам, ки ҳар гоҳе ки ба мушкилие дучор оянд, ба ашъори Хайём муроҷиат кунанд, зеро муаррифии масъалаҳои муҳими ҳаёт ва марг аз ҷониби ин мутафаккир ба одамоне умеди зиндагӣ ва рӯҳбаландӣ мебахшад».

Чунин андешаҳоро доир ба осори Саъдии Шерозӣ, Ҳофизи Шерозӣ ва дигар шоирони дараҷаи аввали адабиёти тоҷикӣ низ овардан мумкин аст.

Аз ин рӯ, ин даллеҳо бояд ҳамчун имконоти эҳтимолии забон ва адабиёти тоҷикӣ дар рушди фарҳанг ва тамаддуни ориёӣ дар раванди ҷаҳонишавӣ истифода шаванд.

Матнҳои бадеии ба адабиёти классикӣ ва муосири тоҷикӣ дастрас хеле гуногунанд. Ба тарзе, ки онҳо дар раванди ҷаҳонишавӣ метавонанд ба манфиатҳо ва завқҳои мухталиф дар саросари ҷаҳон посух диҳанд.

Дар таърихи адабиёти тоҷикӣ метавон ҳам намунаҳои барҷастаи осори эпикӣ ва ҳам намунаҳои тозаи адабиёти лирикӣ ва таълимиро пайдо кард, ки барои муаррифии ҷанбаҳои ахлоқию башардӯстии фарҳанги тоҷикӣ ба тамаддуни ҷаҳонӣ зарур бошанд.

Дар раванди ҷаҳонишавӣ азбаски мо бо миллатҳои мухталиф, ҷуғрофия, таърих ва фарҳангҳои гуногунранг саруқор дорем, мо бояд осори адабии худро дар мавридҳои зарурӣ хуб истифода кунем.

Тавре ки ширкатҳои бузурги истеҳсоли барои миллатҳои гуногуни ҷаҳон маҳсулоти гуногун пешниҳод мекунанд, мо низ бояд дар кишварҳои гуногун ба ҷанбаҳои таваҷҷуҳи бештар зоҳир намоем, ки тибқи фарҳанги он кишвар бештар қазб карда шаванд ва онҳоро бештар истиқбол гиранду пазируфта шаванд.

Аз ин рӯ, дар ин росто нақши коршиносони фарҳангӣ дар муайян кардани завқи адабии мардум дар кишварҳои мухталиф хеле муҳим арзёбӣ мешавад.

Дар соҳаи мубодилаи байналмилалӣ ва махсусан мубодилаи фарҳангӣ воситаҳои иртиботӣ нақши муҳим ва бориз доранд. Дар ҳоле ки имрӯз ҳатто барои роҳандозии муваффақонаи маҳсулоти моддӣ, мо бояд муоширати дуруст дошта бошем, надонистани забонҳои байналмилалӣ метавонад сустии назаррасе дар муаррифии кардани иқтисодии фарҳанг дар раванди ҷаҳонишавӣ бошад.

Омори ҷаҳонӣ нишон медиҳад, ки имрӯзҳо на камтар аз чоряки аҳолии ҷаҳон метавонанд бо забони англисӣ овозона ҳарф зананд. Ва ин таносуб дар мавриди зиёиён ва шахсиятҳои фарҳангӣ табиатан баландтар аст.

Аммо бо вучуди талошҳо дар кишвар ҳанӯз ҳам мушоҳида мешавад, ки аксарияти хатмкунандагони ихтисосҳои забоншиносӣ ва тарҷумонӣ дониши кофии забони хориҷиро надоранд.

Аз ин лиҳоз, агар хоҳем, ки дар раванди ҷаҳонишавӣ ҷои сазовори фарҳанг ва мақоми сазовори тамаддуни худро дошта бошем, бояд барои омӯхтани забонҳои байналмилалӣ кӯшиши зиёдтаре ба харҷ диҳем.

Гарчанде ки дар самти азхудкунии интернет ва технологияҳои иттилоотӣ-иртиботӣ мушкилот камтар ба назар мерасад, ин масъала ба баъзе мутахассисон, шоирон ва нависандагони калонсол иртибот мегирад.

Чунин ба назар мерасад, ки ин мушкилоти иртиботӣ боис шудааст, ки осори шоирону нависандагони кишвари мо дар ҷаҳон ба таври бояду шояд муаррифӣ нашавад.

Илова ба ин, надоштани сатҳи хуби азхудкунии компютер ва Интернет бинобар мубодилаи ғаврии иттилоотӣ ва истеҳсолоти илм дар саросари ҷаҳон мо дар ин масъала каме қафо мемонем. Зеро назарияҳои нави лингвистӣ ва адабию фарҳангӣ дар саросари ҷаҳон ҳамарӯза муаррифӣ мешаванд ва аз ҷониби мутахассисони тамоми ҷаҳон мавриди баррасии ҷамаҷониба қарор мегиранд.

Ҳамрадиқ бо ин мушкилот надониستاني забонҳои муоширати байналмилалӣ, аз қабилҳои англисӣ, фаронсавӣ, олмонӣ ва камбудӣ дар истифодаи воситаҳои рақамӣ ду ҷанбаи гуногуни як масъалаи забон ва адабиёти тоҷикӣ ва шохиси ҳувияти фарҳангии мо дар ҷаҳон ба шумор мераванд.

Мувофиқи маълумоти Созмони Милали Муттаҳид оид ба маориф, илм ва фарҳанг (ЮНЕСКО), саводомӯзӣ барои саводнокии асри 21 силсилаи таҳсилотро дар бар мегирад, ки барои расидан ба ҳадафҳои худ, инкишоф додани дониш ва иқтидори худ ва иштирок дар он мусоидат мекунад.

Аҳамияти ин масъала аз он иборат аст, ки ЮНЕСКО мафҳумҳое, аз қабилҳои саводнокии компютерӣ, саводнокии расонаӣ, саводнокии технологияҳои иттилоотӣ ва иртиботиро дар мадди аввал гузоштааст.

Дар ин замина, мо бояд бобати ҳалли масоили мазкур тавассути таҳқиқ, омӯзиш ва тарҷумаи осори фарҳангӣ ва ҳамзамон, ҳалли мушкилоти мавҷудаи ин соҳа тадбирҳои муассир андешем. Зеро дар раванди ҷаҳонишавӣ ба ин восита мо метавонем на танҳо аз таъриху фарҳанги мардумони дигар кишварҳо баҳравар шавем, балки тариқи тарҷума фарҳанги миллӣ ва адабиёти тоҷикиро ба ҷаҳониён ва доираи фарохи хонандагон пешниҳод намоем.

Зарангези ЛАТИФ,
АМИТ «Ховар»

[МАНБАЪ](#) [1]

Баҳодиҳии муҳтаво: 5

Баҳои миёна: 5 (2 овоз)

Категория:

- [Ахбори рӯз](#) [2]
- [АМИТ «Ховар»](#) [3]

Манбаъ: <https://kumitaizabon.tj/tg/content/ruzi-baynalmilalii-zaboni-modari-zaboni-tochiki-yake-az-kadimtarin-zabonkhai-zindai-chomeai?mini=2027-01&page=35>

Пайвандҳо

[1] <https://khovar.tj/2022/02/imr-z-r-zi-bajnalmlilii-zaboni-modar-zaboni-to-ik-yake-az-adimtarin-zabon-oi-zindai-omeai-oriyo-dar-a-on-ast/> [2] <https://kumitaizabon.tj/tg/category/%D0%B0%D1%85%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B8-%D1%80%D3%AF%D0%B7> [3] <https://kumitaizabon.tj/tg/category/%D0%B0%D0%BC%D0%B8%D1%82-%C2%AB%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%C2%BB>